

Masarykova univerzita v Brně
Filozofická fakulta
Ústav české literatury a knihovnictví
Kabinet knihovnictví

UČIT SE ŽÍT SPOLEČNĚ JAKO TYP UČENÍ

Seminární práce k předmětu Učíci se společnost a role knihovníka v ní

Autor: Ivana Filoušová
UČO: 190631
Typ studia: prezenční
Ročník: 3.

Brno
2009

Učení je skryté bohatství

S rozvojem společnosti a globalizace se objevuje potřeba pozměnit vzdělávání. Je potřeba podívat se jak má vzdělání vypadat a jak s ním co nejučinněji zacházet. Otázkou vzdělávání se začala zabývat mezinárodní komise UNESCO a vydalo zprávu Učení je skryté bohatství¹. Komise v této zprávě nastiňuje, jakými směry by se mělo vzdělávání ubírat v 21. Století.

„Komise chápe vzdělávání jako stále pokračující proces zdokonalování znalostí a dovedností a také – a zřejmě především – jako výjimečný prostředek formování osobnosti a budování partnerských vztahů mezi jedinci, skupinami a národy.“²

Vzdělávání se dnes nesoustředí pouze na školní docházku. Dnes nám již nestačí vědomosti nashromážděné během mladých let. V rámci rozvoje společnosti je nutné vzdělávat se po celý život. Celoživotní vzdělávání začíná být nutností, aby se člověk mohl orientovat v rychle se šířících informacích a tudíž být součástí společnosti.

V rámci vzdělávání ve 21. století komise navrhla čtyři základní pilíře. Díky těmto pilířům by vzdělávání mělo podle komise zajistit podmínky pro poznávání, vytvoření cest a cílů, aby lidé nebyli informacemi přehlceni a rozvíjení společnosti i jednotlivců³.

Těmito pilíři jsou:

- Učit se poznávat
- Učit se jednat
- Učit se žít společně
- Učit se být

¹ Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století". Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. xviii, 125 s.

² Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století". Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. str. 1.

³ Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století". Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. str. 49.

Žádný z těchto pilířů by se neměl podceňovat, všem je potřeba věnovat stejnou pozornost. Tyto typy učení pokud se je naučíme užívat nás budou provázet celým životem.

Učit se poznávat

V první řadě se člověk musí naučit učit se. Nemůže předpokládat, že se naučí vše, je potřeba naučit se rozvíjet svoje myšlení, paměť. Na základě toho jsme schopni rozvíjet svoje pracovní dovednosti.

Učit se jednat

Učit se jednat komise chápe jako to zda dokážeme v praxi správně využít to, co jsme se naučili. Tento typ učení proto souvisí se zaměstnáním, profesí.

Učit se žít společně, učit se žít s ostatními

Učit se žít s ostatními, pochopit druhé. Naučit se pochopit jiné národy, jejich kulturu, historii, náboženství, zvyky a naučit se s nimi žít a spolupracovat.

Učit se být

Učit se rozvíjet sebe sama, učit se řešit svoje vlastní problémy. Učit se svobodně přemýšlet a rozhodovat.

S těmito základními typy učení je nutné se naučit zacházet a pracovat s nimi po celý život. To ovšem neznamena nepodceňovat formální vzdělávání. Tady je potřeba podívat se na formu dnešního vzdělávání a jak by se dala pozměnit a využít pro lepší formy potřebné v 21. století. Jednotlivé stupně vzdělávání je potřeba více propojit, zajistit možnost přechodu mezi různými typy škol. Ale také zajistit rovný přístup ke vzdělávání bez ohledu na rasu, jazykové schopnosti, sociální skupinu⁴.

⁴ *Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století". Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. str. 71.*

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR

Po vydání zprávy Mezinárodní komise UNESCO začaly státy vypracovávat národní programy rozvoje vzdělávání tzv. bílé knihy. Česká republika svůj program vydala v r. 2001. Jejím cílem je změna ve vzdělávání v České republice a rozvíjení debat o strategiích. Bílá kniha navrhuje východiska a předpoklady a dále se zabývá přímo typy vzdělávání. A to v okruzích předškolní, základní a střední vzdělávání, terciární vzdělávání a vzdělávání dospělých.

Bílá kniha uvádí tři fáze rozvíjení společnosti⁵:

- Fáze přijetí – dítě pomocí dalších osob dospívá
- Fáze uplatnění – člověk se osamostatní, začíná žít svůj život, podílí se na společnosti
- Fáze předávání – člověk své již nabyté hodnoty předává mladší generaci

Člověk se komunikaci, kultuře a normám národa učí od svých rodičů a svých blízkých, nemá je nijak dané narozením. Společnost proto musí tyto hodnoty lidem předkládat a učit je. Ovšem čím složitější daná společnost je, tím větší znalosti jsou potřeba získat. Učení se dnes netýká jen dětí, ale v první řadě se prodlužuje délka studia a také se rozšiřuje vzdělávání dospělých. Bílá kniha svoje rozvojové cíle opírá o zprávu Mezinárodní organizace UNESCO „*Učení je skryté bohatství*“.

Bílá kniha uvádí tyto cíle vzdělávání⁶:

- Rozvoj lidské individuality.
- Zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti – abychom mohli kulturu dále rozvíjet je potřeba znát i její historii. Pokud se o historii více dozvíme, můžeme lépe pochopit souvislosti v dnešní kultuře a také ji dále udržovat. Podle zprávy „*Učení je skryté bohatství*“ je kultura velmi důležitá při učení se žít společně, kdy k pochopení druhých potřebujeme znát i jeho kulturní kořeny.

⁵ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha. Praha : Tauris, 2001. str. 13

⁶ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha. Praha : Tauris, 2001. str. 14-15

- Ochrana životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti – pro zdravý rozvoj člověka i společnosti je potřeba příroda, proto je také potřebné naučit se přírodu a přírodní zdroje chránit.
- Posilování soudržnosti společnosti. Rovný přístup ke vzdělání. Výchova k lidským právům a multikulturalitě – tento cíl je jasnou ukázkou učení se žít společně. Bez učení se žít s ostatními lidmi a jejich porozumění bysme jen těžko dokázali dojít k multikulturalitě.
- Podpora demokracie a občanské společnosti. - Podpora demokracie jasně určuje rovný přístup všech a společnost je různorodá. Proto i taky je učení se žít společně zahrnuto.
- Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti – usilování o bezkonfliktní soužití a jinými kultura. Potlačovat negativní postoje na odlišné lidi.
- Zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti.
- Zvyšování zaměstnatelnosti – potřeba flexibility vzdělávání i člověka přizpůsobit se nové práci a naučit se nové věci.

Učit se žít společně

Učit se žít společně je v dnešní době asi neproblematičtější typ učení. Tento typ učení nás má připravit a naučit žít s jinými lidmi. Je potřeba naučit a vychovat svět k větší toleranci a životu bez násilí. Toto je ovšem v dnešní době značně problematické. Všude kolem sebe lidé vidí podvody, osočování, ale i války a vzrůstající extremismus. V době kdy komise svoji zprávu psala, také ještě nebyl znám problém s islámem a rozvíjení terorismu ve jménu islámu. Komise tady navrhuje dvě cesty učení. Objevování druhých a usilování o dosažení společných cílů⁷.

Objevování druhých

Učení se pochopení druhých. V první řadě je nutné porozumět sám sobě a svým blízkým a poté porozumět ostatním. Je potřeba ukázat odlišné kultury, jejich zvyky, náboženství, ale i jejich vzájemnou podobnost. Učitelé by měli žáky rozvíjet ne jim vštěpovat

⁷ *Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století"*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. str. 53-55.

svůj názor. Ukázat jim jak to je a pomoci k jejich vlastnímu pochopení dané společnosti, problému či víře. Napomáhat mají dialogy a debaty s příslušníky daných kultur.

Usilování o dosažení společných cílů

Programy, kde žáci musejí spolupracovat mezi sebou i mezi jinými etniky nebo sociálními vrstvami napomáhá k vzájemnému poznávání. Vytvářením projektů a tím řešení různých problémů se kvůli nutné spolupráci odbourávají problémy kulturní či názorové.

Učit se žít společně je velice důležité. Děti již od nejmladšího věku svého života poznávají různé lidi a mnohdy pohled jejich rodičů ovlivňuje jejich názor. Ne všichni rodiče jsou ovšem tak vzdělaní, aby svým dětem podali správné informace, a tady nastupuje společnost, škola a další organizace, které by měly napomáhat poznat ostatní. Proč je důležité poznat další kultury? Jde hlavně o spolupráci. Dnešní globální svět, kdy můžeme říci, že žijeme v „globální vesnici“ je různorodý a mi chceme v této různorodosti žít bez konfliktů.

Abychom tyto konflikty pochopili a dokázali vyřešit, je potřeba znát jejich základ. V dnešní době se stále více rozvíjí konflikty náboženské, spojované hlavně s Islámem. Lidé z islámských zemí žijí i mezi námi a my se musíme naučit je respektovat. To, že někteří lidé s islámskou vírou figurují jako teroristé, přece neznamená, že jsou takový všichni. Protože lidé se většinou nového nebo neznámého obávají, je potřeba v takovém případě lidem tuto komunitu přiblížit. Podívat se jak žijí, jaké mají tradice a co vše jejich víra obnáší. Když zahrneme tento problém do vzdělávání, tak kromě běžných vyučovacích hodin, je důležité i setkání a dialog s lidmi s této komunity.

V rámci učení se žít společně ovšem nejde jen o různé národy a náboženství, ale i o společnost ve které žijeme, která je nám nejbližší. Naši rodiče běžně vyrůstali v několika generačních rodinách a soužití např. se starými lidmi jim nečinil problém. Dnešní mladí lidé mají se starými lidmi problém a neumí s nimi žít. Staří lidé odcházejí do domovů důchodců a mladí s nimi ztrácejí kontakt. Dalším velkým problémem jsou lidé mentálně či zdravotně postižení. Tito lidé by se rádi začlenili do společnosti, ovšem spousta lidí neví, jak se k nim má chovat. U těchto lidí je velký problém v tom, že pokud nenavštěvují normální základní školu, ale speciální, nemají ostatní děti moc možností je poznat a naučit se s nimi žít. V dnešní době se již hodně rozvíjí možnost asistentek ve škole pro děti s hendikepem a to jim umožňuje navštěvovat školu s dětmi zdravými a jejich poznání a spolupráci.

Školy i v naší republice se s přírůstem přistěhovalců setkávají stále více s dětmi jiných národností. Někteří umějí svoje nové spolužáky přijmout, jiní ovšem ne. Problém nastává, i pokud nový žák neumí náš jazyk. Školy na tento problém většinou nejsou připravené a dětem se špatně zapadá. Ovšem multikulturní třídy mají i obrovskou výhodu v poznávání jiných kultur. V otázce docházky do škol dětí různých etnik je ovšem ještě stále velký problém a to s dětmi romskými, kdy tyto děti, pokud do školy chodí, jsou většinou shromažďovány do jedné školy. Tento problém pramení ve stereotypním přístupu k Romům a problematickému vzdělávání jejich dětí a minimálním vzdělání rodičů.

V rámci programu rozvoje vzdělávání v České republice se pomalu začíná měnit tradiční vyučování. Do vyučování se zavádějí nové technologie, vzniká propojování předmětů, spolupráce s jinými, hlavně zahraničními školami. Toto nové pojetí ale také znamená předělání dosud pevných vyučovacích hodin na nové více interaktivní. Někteří učitelé se po celoživotní práci učí nové komunikaci a novým technologiím. Učitelé se učí propojovat svoje předměty s jinými a tím komunikovat s dalšími učiteli s jiným zaměřením.

Školy také potřebují rozvíjet komunikaci s rodiči. Je potřeba spolupráce a efektivnější se stávají i připomínky či přímo činnost rodičů v rámci škol. Komunikace mezi rodiči žáka a učitelem je důležitá hlavně pro předejití problémů, které může nedostatečná komunikace přivodit.

Školní vzdělávací systém ovšem nemůže zahrnout vše a některé aktivity musí převzít různá sdružení či knihovny, které se začínají do vzdělávacích systémů úspěšně začleňovat. Tyto organizace se zaměřují hlavně na vzdělávání dospělých a mimoškolní aktivitu dětí.

Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání je pro dnešní dobu nezbytné. Jak již bylo uvedeno, není možné, abychom se během školní docházky naučili všemu, co budeme v životě potřebovat a proto je nutné se stále vzdělávat.

UNESCO k celoživotnímu vzdělávání uvádí „*Lze je považovat za klíč k 21. století, který umožní přizpůsobit se nově vznikajícím požadavkům trhu práce a lépe zvládnout měnící se časové struktury a rytmy individuální existence.*“⁸

Celoživotním vzděláváním se zabývá i Bílá kniha, která uvádí několik hlavních úkolů, kterých je potřeba pro realizaci⁹:

- Vytvoření nezbytné základny pro celoživotní učení
- Vytvoření promyšlených vazeb mezi učením a prací
- Nové vymezení úlohy a odpovědnosti všech partnerů
- Stimuly pro investování do lidského kapitálu

Celoživotní vzdělávání nám poskytuje i sociální prostředí. Lidé působí na společnost a ta se mění a rozvíjí což ovlivňuje každého jejího člena, ten pokud chce ve společnosti zůstat se těmito změnám musí učit. Vzdělávacím prostředím je také samozřejmě pracoviště, kde člověk rozvíjí svoje dovednosti a schopnosti.

Významným prostředkem pro vzdělávání dospělých jsou informační a komunikační technologie. Ty výrazně snižují náročnost studia na čas, kdy lidé nemusejí dojíždět do škol, komunikují s vyučujícím přes internet. Využívání internetových interaktivních kurzů je stále populárnější.

Závěr

Učit se žít společně, učit se žít s ostatními je nepostradatelný typ učení v rozvíjejícím se vzdělávání. Učit se žít společně je postavené hlavně na poznání a pochopení druhých a vzájemném dialogu. Je potřeba si uvědomit, že tato snaha musí být oboustranná a i druhá strana se musí snažit poznat nás. Pokud něco opravdu nejde, nelze se do toho nutit. Společnost se musí naučit tolerovat jeden druhého a naučit se žít s rozdíly bez konfliktů.

⁸ *Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století".* Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. str. 59

⁹ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha.* Praha : Tauris, 2001. str. 17

Pokud se chceme naučit žít s ostatními musíme se napřed naučit žít sami se sebou. Je potřeba poznat nejprve sebe a pak poznávat ostatní. Naše mravní hodnoty nesmíme nikomu nutit, ale nesmíme si také nechat nutit hodnoty jiných. Je potřeba nad problémy přemýšlet. Základním typům učení se nemusíme učit pouze ve škole, ale svoje schopnosti a dovednosti můžeme rozvíjet po celý život. K tomu nám mohou pomoci i vzdělávací organizace a knihovny. Je na nás jak budeme svůj potenciál dále rozvíjet a kam až se dostaneme.

Použité zdroje:

CEJPEK, Jiří. *Knihovnictví v širších souvislostech – vzdělání a povolání*. [online] 2000. [cit. 29. 4. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.ics.muni.cz/caslin2000/cejpek.html>>

Komunitní vzdělávání [online]. [cit. 29. 4. 2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.komunitnivzdelavani.cz>>.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha. Praha : Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8

Otevřené vyučování. Koncepce výuky pro 21. století. [online]. [cit. 29. 4. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.otevrene-vyucovani.cz/ov/>>

Učení je skryté bohatství : zpráva Mezinárodní komise UNESCO "Vzdělávání pro 21. století". Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. xviii, 125 s.